

İRAN GAZININ AVRUPA'YA ULAŞMASINDA KİLİT ÜLKE TÜRKİYE

Oya EREN ÖZER

27.07.2015

26 Temmuz 2015

yeniakit.com.tr

Nükleer anlaşmadan sonra İran'a yönelik yaptırımların kaldırılmasının ardından, İran doğalgazının uluslararası piyasalara ihracının artması bekleniyor. İran'ın boru hattı vasıtasıyla doğu yönlü ihracatı için Pakistan hattı, batı yönünde ise Türkiye tek rota olarak öne çıkıyor. Türkiye, hali hazırda Tebriz-Ankara boru hattı ile İran'dan yılda ortalama 10 milyar metreküp doğalgaz alıyor. İran'ın daha yüksek hacimli ihracatı için yeni bir hat inşa edilmesinin gerekli olduğu ifade ediliyor.

'TÜRKİYE'NİN ÖNÜNDEKİ SEÇİM'

Sputnik Türkiye'ye konuyla ilgili değerlendirmelerde bulunan İranlı uzman Prof. Farideh Farhi, Türkiye ile İran'ın enerji alanında daha ileri işbirliği yapmasının 'kuvvetle muhtemel' olduğunu, ancak bunun kısa vadede gerçekleşmesinin mümkün görünmediğini ifade etti. "Böyle bir senaryonun hayata geçirilmesi için İran'ın hidrokarbon sektöründe reform, altyapısal kalkınma ve kapsamlı yatırım gerekiyor" diyen Farhi, "İran, şu anda halihazırda oldukça yüksek olan iç tüketimiyle alakalı gaz rezervlerinin coğrafi dağılımı ve ülke içindeki altyapı yokluğu da dahil olmak üzere kısıtlılıklarla karşı karşıya" dedi. İran'ın Güney Fars alanı başta olmak üzere geniş doğal gaz kaynaklarının, ülkenin güneyinde yer aldığı göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çeken Farhi, İran doğal gazını ülkenin kuzey doğusuna getirerek Güney Avrupa'nın gaz koridoruna bağlamak için hatırı sayılır bir yatırım yapılması gerektiğini belirtti.

'İRAN GAZININ RUS GAZINA ALTERNATİF OLMASI KISA VADEDE MÜMKÜN DEĞİL'

İran'ın şu anda sıvılaştırılmış doğal gaz ve yoğunlaştırılmış doğal gaz üretiminin arttırılmasına yönelik yatırım arayışında olduğunu kaydeden Farhi, "Fakat Türkiye'nin enerji dağıtım merkezi olma yönündeki isteği dikkate alındığında, Türkiye burada İran gazının Avrupa'ya aktarımı için yatırımlar ve çeşitli yollarla kolaylaştırıcı rolü üstlenebilir. Bu, İran ve Avrupa ile işbirliğinde Türkiye'nin yapması gereken bir seçim olacak" dedi.

İran doğal gazının Rus doğal gazına bir alternatif olmasının kısa vadede mümkün olmadığını dile getiren Farhi, "Fakat coğrafi konumu da dikkate alındığında, Türkiye'nin oynayacağı rol ve yapacağı seçimler Avrupa'ya doğalgaz arzının çeşitlenmesi açısından kritik önem taşıyor" diye konuştu.

'ALTYAPI DESTEĞİNE İHTİYACI VAR'

Enerji güvenliği alanında çalışmaları bulunan Kadir Has Üniversitesi'nden Prof. Mitat Çelikpala da

Sputnik Türkiye'ye yaptığı değerlendirmede İran'ın güvenilir bir üretici haline gelmesi için enerji alanında kapsamlı yatırıma ihtiyacı olduğunu belirtti. "Bu altyapıyı İran'ın tek başına modernize edip yenileyip piyasaya sunması kolay bir iş değil" diyen Çelikpala, İran'ın önünde ABD başta olmak üzere Batılı enerji şirketleriyle anlaşarak onları sistemine dahil etme ya da Rusya ile bu konuda işbirliği yapma seçenekleri olduğunu söyledi.

İran'ın doğal gazını Batılı pazarlara ve Çin'e taşıyabilmesi durumunda Rusya'ya rakip olabileceğini ifade eden Çelikpala, "Ama burada 10-15 yıllık bir süreçten bahsediyoruz. Bu dönemde Rusya acaba nasıl bir aktör olacak, buna da bakmak lazım. Çünkü Rusya hızlı bir şekilde politikasını değiştiriyor, dikkat ederseniz Çin'le anlaşma yaptı, doğuya doğru yavaş yavaş altyapı oluşturmaya çalışıyor. Acaba bunlar nasıl dengelenecek, bunları düşünmek lazım" dedi.

'İRAN'IN SİSTEME NASIL ENTERGE OLACAĞI KONUŞULMALI'

Rusya'nın enerji ticaretindeki önemli iki pazarı olan Almanya ve Türkiye'ye halihazırda doğrudan hatları bulunduğunu, bu nedenle İran gazının bu pazarlar açısından bir rekabet unsuru oluşturmasının zor olduğunu kaydeden Çelikpala, "Rusya-İran rekabetini konuşmadan önce İran'ın sisteme nasıl entegre olacağını konuşmak gerekir. Şu anki sistemiyle İran entegre bir aktör değil. Ya Türkiye'yi kullanacak, boru hatları vasıtasıyla Batı'ya gidecek, ya da yakın çevredeki aktörlerle özel ilişkiler kuracak. Burada bir rekabet ortaya çıkacak. İran'ın karşısında Türkmenistan, Kazakistan, Rusya olacak. Güneye inerseniz Katar ve diğer doğalgaz aktörleri var" diye konuştu.

İran'ın sisteme girmesinin enerji piyasasını hareketlendireceğini kaydeden Çelikpala, "Farklı aktörlerle farklı oyunlar oynanabilir hale gelecek. Ama burada alıcılar ve satıcıların hangisi hangisiyle nasıl bir anlaşma yapacak, ona bakmak gerekiyor. İran güvenilir bir aktör olup hızlıca sisteme giremeyecek bence. Biraz daha zamana ihtiyaç var" dedi.

'AVRUPA'NIN İRAN'DAN GELECEK GAZA GÖSTERECEĞİ TALEP ÖNEMLİ'

Azerbaycan gazının Türkiye ve Avrupa piyasasına iletilmesi için inşa edilen Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı'nın (TANAP) da 2018'de tamamlanması hedefleniyor. İlk aşamada TANAP üzerinden Azerbaycan'dan yılda ortalama 18 milyar metreküp gaz taşınması planlanıyor. Bu miktarın, 2023'te 23 milyar metreküpe, 2026'da ise 31 milyar metreküpe çıkarılması da projenin hedefleri arasında.

Çelikpala, TANAP'a İran'dan gelecek bir hattın da bağlanabileceğini ifade ederek şunları söyledi: "Mesele, Avrupalı aktörlerin İran'dan gelecek gazı ne kadar talep gösterecekleri, ambargonun ne kadarına izin vereceği meselesi. Bunlar gerçekleşirse o zaman Türk akımı dediğimiz proje ölür anlamına geliyor. Dolayısıyla bunların hepsi spekülasyon, jeopolitik tartışmalara malzeme olacak konular şu aşamada. Ama asıl uluslararası enerji şirketlerinin, üretici ve tüketicilerin oturup masa başında anlaşmaları lazım, bunlar da çok kısa vadede olmuyor. Ama her halükarda İran'ın normalleşmesi demek jeopolitik denklemde oynanabilecek oyunların çeşitlenmesi anlamına geliyor."